

ภาคผนวก ง

พระราชบัญญัติสมาคม

พระพุทธศักราช ๒๕๕๗

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระมฤถดาธิบดี เจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ได้ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า ในเวลานี้การตั้งสมาคมของประชาชนพลเมืองมีมากขึ้น ทรงพระราชดำริเห็นว่า สมควรจะได้ให้มีระเบียบการจดทะเบียนของสมาคมเหล่านั้นไว้ ให้เป็นการมั่นคงสมควรแก่เวลาแลสมัย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ดังต่อไปนี้

นามพระราชบัญญัติ

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ ให้เรียกว่าพระราชบัญญัติสมาคม พระพุทธศักราช ๒๕๕๗

มาตรา ๒ ข้อสัญญาสำหรับตั้งสมาคมนั้น เป็นข้อสัญญาของบุคคลหลายคนด้วยกัน ยินยอมพร้อมกัน เพื่อทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใดนอกจากการหาผลประโยชน์กำไรแบ่งปันกัน

ว่าด้วยการตั้งสมาคมและการจดทะเบียน

มาตรา ๓ สมาคมทุกสมาคมต้องมีข้อบังคับสำหรับสมาคมและต้องจดทะเบียน

มาตรา ๔ ข้อบังคับของสมาคมนั้น อย่างน้อยต้องกล่าวถึงข้อความดังต่อไปนี้

(๑) นามของสมาคม

(๒) ความประสงค์ซึ่งตั้งสมาคมขึ้น

(๓) ตำบลที่ตั้งสำนักใหญ่ของสมาคม

(๔) ข้อบังคับว่าด้วยการรับแลให้สมาชิกออกจากสมาคม

(๕) ข้อบังคับว่าด้วยวิธีการจัดการของสมาคม โดยมีกรรมการหรือสภานายกเป็นผู้จัดการ หรืออย่างไร

มาตรา ๕ การขออนุญาตจดทะเบียนสมาคมนั้น ต้องขอเป็นลายลักษณ์อักษร และต้องสมาชิกของสมาคมลงชื่อไม่ต่ำกว่า ๓ คน กับต้องมีข้อบังคับของสมาชิกติดมาด้วย ๓ ฉบับ

มาตรา ๖ ที่ทำการจดทะเบียนปีสมาคมนั้น จะได้ตั้งขึ้นตามกฎหมายข้อบังคับของเสนาบดี เจ้ากระทรวงผู้ปกครองท้องที่

มาตรา ๗ การจดทะเบียนปีนั้น จะต้องจดทะเบียนที่ทำการจดทะเบียนปีในแขวงเมืองซึ่งที่ สำ นักนี้ใหญ่ของสมาคมที่ตั้งอยู่

การสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ได้จดทะเบียนปีไว้แล้ว ถ้าจะต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างไรก็ภายหลังก็ได้ หรือมีการอย่างอื่นที่พระราชบัญญัติบังคับให้จดทะเบียนปีด้วยก็ดี ต้องจดทะเบียนปีในที่แห่งเดียวกัน กับที่สมาคมได้จดทะเบียนปีไว้แต่เดิม

มาตรา ๘ การจดทะเบียนปีนั้น บังคับว่าให้จัดข้อความโดยพิศดารดังนี้

- (๑) นามของสมาคม
- (๒) ความประสงค์ที่ตั้งสมาคมขึ้น
- (๓) ตำบลที่ตั้งสำนักนี้ใหญ่ของสมาคม
- (๔) นาม, ตำบลที่อยู่, และการหาเลี้ยงชีพของผู้จัดการ

มาตรา ๙ ในการขอจดทะเบียนปีนั้น ถ้าได้นำสรรพนหนังสือแลข้อความพิศดารดังได้ กล่าวไว้ในมาตรา ๔-๕ แล ๘ นั้นมาแสดงโดยบริบูรณ์แล้ว และถ้าเจ้าพนักงานจดทะเบียนปีเห็นว่า บุคคลซึ่งจะเป็นผู้จัดการของสมาคมนั้น เป็นคนมีหลักถานมั่นคงสมควรกับหน้าที่แลประโยชน์ของ สมาคมนั้นแล้ว ก็จะอนุญาตให้จดทะเบียนปีได้

มาตรา ๑๐ บุคคลผู้ใดมีความประสงค์ต้องการตรวจดูสรรพนหนังสือสำคัญที่เจ้าพนักงาน จดทะเบียนปีเก็บรักษาไว้ หรือต้องการหนังสือเอกสารทะเบียนปีของสมาคมก็ดี หรือต้องการสำเนาหนังสืออื่น ๆ ที่เจ้าพนักงานจดทะเบียนปีอนุญาตให้ตรวจแลออกให้แก่ผู้นั้นได้ตามความประสงค์

มาตรา ๑๑ เมื่อได้จดทะเบียนปีสมาคมใดแล้ว ผู้จัดการของสมาคมนั้นจะได้รับหนังสือ เอกสารทะเบียนปี ๑ ฉบับ แสดงว่าได้จดทะเบียนปีแล้ว

มาตรา ๑๒ เมื่อสมาคมใดได้จดทะเบียนปีแล้ว ให้ถือว่าสมาคมนั้นเป็นบุคคลโดยนิติ สมมติได้คนหนึ่งต่างหากจากบุคคลทั้งหลายที่รวมเข้าอยู่ในนั้น

ว่าด้วยวิธีจัดการของสมาคม

มาตรา ๑๓ การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมข้อบังคับของสมาคมนั้น ห้ามมิให้แก้ไข แปรเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมเป็นอันขาด เว้นไว้แต่จะได้ประชุมสมาชิกของสมาคมตกลงเห็นพร้อมกัน ตามจำนวนที่มากหรือมีความปรากฏตกลงในข้อบังคับมาก่อนแล้ว จึงจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือ เพิ่มเติมได้ ตามซึ่งข้อบังคับเดิมได้กำหนดไว้

ข้อความที่ได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมใหม่เช่นนี้จะต้องจัดส่งมาสำหรับจดทะเบียนพ ๓ ฉบับ ภายในกำหนด ๑๔ วัน นับตั้งแต่วันที่ได้ประชุมสมาชิกตกลงแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติม ข้อบังคับนั้น

มาตรา ๑๔ การเปลี่ยนผู้จัดการสมาคมนั้น ต้องจดทะเบียนเสียภายในกำหนด ๑๔ วันนับตั้งแต่วันที่ตกลงเปลี่ยนผู้จัดการใหม่ ถ้าเจ้าพนักงานทะเบียนไม่พอใจว่าผู้จัดการใหม่นั้นเป็น บุคคลอันมีหลักฐานสมควรมาตรา ๙ แล้ว เจ้าพนักงานจดทะเบียนมีอำนาจที่จะไม่รับจดทะเบียน ผู้จัดการใหม่ก็ได้

มาตรา ๑๕ สรรพกิจธุระของสมาคมที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นนั้น ผู้จัดการสมาคมจะเป็นคน หนึ่งหรือหลายคนก็ตาม ต้องเป็นผู้จัดทำในนามของสมาคม

มาตรา ๑๖ การสิ่งใดที่ได้ตกลงกระทำไว้ในระหว่างผู้จัดการของสมาคมกับผู้อื่น ต้อง ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยผู้จัดการแทน

มาตรา ๑๗ แม้สมาชิกหรือผู้จัดการของสมาคม กระทำความผิดขึ้นในหน้าที่ หรือเพื่อ ความประสงค์ของสมาคมนั้นแล้ว สมาคมต้องรับผิดชอบด้วยกันกับผู้กระทำความผิดนั้น

มาตรา ๑๘ ถ้าสมาชิกของสมาคมใดต้องเสียเงินค่าบำรุงแล้ว ก็ให้ใช้เงินค่าบำรุงนั้น จงครบเมื่อกำหนดเสียเงินค่าบำรุงนั้น

มาตรา ๑๙ อำนาจเป็นสมาชิกในสมาคมนั้น จะโอนให้คนอื่นไม่ได้

มาตรา ๒๐ สมาชิกของสมาคมทุกคน จะออกจากสมาคมเมื่อใดก็ได้ แต่ต้องใช้เงินค่า บำรุงที่ค้างอยู่ให้จงครบบริบูรณ์จนถึงวันที่ออกจากสมาคมนั้น

มาตรา ๒๑ การรับผิดชอบของสมาชิกคนหนึ่งนั้น ให้มีกำหนดว่าไม่เกินกว่าจำนวนเงิน ค่าบำรุงที่สมาชิคนั้นค้างอยู่กับสมาคม เว้นแต่จะได้มีความปรากฏลงไว้ในข้อบังคับเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๒๒ เจ้าน้ำที่ของสมาคมจะฟ้องร้องสมาชิกของสมาคมในการรับผิดชอบแทน สมาคมไม่ได้

มาตรา ๒๓ ถ้าสมาคมใดได้ประชุมตกลงข้อความสิ่งใดซึ่งเป็นการขัดข้องกับข้อบังคับ ของสมาคม หรือเป็นการผิดต่อกฎหมายก็ดี เมื่อมีสมาชิกของสมาคมใด หรืออัยการได้มาร้องต่อ ศาลแล้ว ศาลมีอำนาจอาจจะยกเลิกข้อความที่ตกลงกันไว้นั้นเสียได้ แต่การที่สมาชิกจะร้องต่อ ศาลเช่นนี้ ต้องร้องในกำหนดอย่าให้ช้าเกินกว่า ๑ เดือน นับตั้งแต่วันที่ที่ได้ประชุมตกลงข้อความ นั้น

ว่าด้วยการเลิกสมาคม

มาตรา ๒๔ สมาคมนั้นจะต้องเลิกด้วยอาการอย่างหนึ่งอย่างใดดังแจ้งต่อไปนี้

- (๑) ถ้ามีข้อบังคับของสมาคมว่า จะต้องเลิกสมาคมด้วยเหตุใดแล้ว ก็ต้องเลิกตามข้อบังคับนั้น
- (๒) เมื่อตั้งสมาคมขึ้น ถ้ามีกำหนดว่า จะต้องเลิกสมาคมเมื่อใด สมาคมก็ต้องเลิกตามกำหนดนั้น
- (๓) การตั้งสมาคมสำหรับเฉพาะทำการอย่างหนึ่ง เมื่อการนั้นเสร็จแล้ว ก็ต้องเลิกสมาคมนั้น
- (๔) เลิกสมาคมโดยประชุมสมาชิกตกลงกันให้เลิก
- (๕) เลิกโดยสมาคมล้มละลาย
- (๖) เมื่อได้ประกาศให้เลิกสมาคมในหนังสือพิมพ์ราชกิจจานุเบกษา ตามความในมาตรา ๒๕

มาตรา ๒๕ รัฐบาลอาจจะบังคับออกประกาศให้เลิกสมาคมใดได้ เมื่อมีเหตุดังกล่าวต่อไปนี้

- (๑) เมื่อเห็นว่าความมุ่งหมายของสมาคมนั้นผิดต่อกฎหมาย
- (๒) เมื่อเห็นว่าสมาคมจะจัดการต่อไปอีกไม่ได้โดยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง
- (๓) เมื่อเห็นว่าผู้จัดการของสมาคมไม่ใช่เป็นผู้จัดการของสมาคมที่ได้จดทะเบียนไว้
- (๔) เมื่อเห็นว่าสมาคมนั้นอาจจะเป็นอันตรายต่อความสงบเรียบร้อยของสาธารณชน
- (๕) เมื่อสมาคม หรือสมาชิก หรือผู้จัดการของสมาคม กระทำการผิดต่อกฎหมาย
- (๖) เมื่อเห็นว่าบุคคลที่จะจดทะเบียนเป็นผู้จัดการของสมาคมนั้น ไม่มีหลักฐานสมควรจะเป็นผู้จัดการได้ให้สมควรแก่ความมุ่งหมายแลประโยชน์ของสมาคมนั้น

มาตรา ๒๖ ถ้าสมาคมใดต้องเลิก ตามข้อบังคับในมาตรา ๒๕ แล้ว รัฐบาลจะตั้งเจ้าพนักงานคนหนึ่งหรือหลายคน ให้เป็นผู้จัดการรักษาทรัพย์สินสมบัติของสมาคมนั้นก็ได้

มาตรา ๒๗ แม้วามีเหตุผลเกี่ยวเนื่องถึงพระราชบัญญัติลักษณะหุ้นส่วนแลบริษัท ร.ศ. ๑๓๐ ด้วยประการใดแล้ว ก็ให้ใช้พระราชบัญญัตินั้นแก่การล้มละลายของสมาคมได้

มาตรา ๒๘ เจ้าพนักงานผู้จัดการรักษาทรัพย์สินสมบัติของสมาคมนั้น มีอำนาจบังคับให้สมาชิกใช้เงินค่าบำรุงของสมาคมที่ค้างอยู่จนถึงเวลาเลิกสมาคมนั้นได้จนครบ

มาตรา ๒๙ เมื่อสมาคมเลิกแล้ว ถ้ามีทรัพย์สินสมบัติเหลืออยู่เท่าใด จะแบ่งให้แก่สมาชิกของสมาคมไม่ได้ หรือทรัพย์สินสมบัติซึ่งเหลืออยู่นั้น จะต้องโอนไปให้แก่คนอื่นที่ไม่ใช่สมาชิก ซึ่งจะได้กำหนดตั้งไว้ในข้อบังคับของสมาคม หรือซึ่งที่ได้ตกลงไว้ในที่ประชุมสมาชิก

มาตรา ๓๐ แม้ว่าในข้อบังคับของสมาคม หรือที่ประชุมสมาชิกของสมาคมไม่ได้กำหนดตั้งผู้รับมอบหมายทรัพย์สินสมบัตินั้นไว้ ทรัพย์สินสมบัติของสมาคมที่มีเหลืออยู่นั้น ต้องตกเป็นของหลวงทั้งสิ้น

ว่าด้วยกำหนดโทษสำหรับความผิด

มาตรา ๓๑ ถ้าสมาคมใดตั้งขึ้นโดยไม่ได้นำความไปแจ้งขอจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานจดทะเบียนภายในเวลาซึ่งกำหนดไว้ตามกฎหมายนี้แล้ว ท่านว่าสมาคมนั้นมีความผิดต้องระวางโทษปรับเงินไม่เกินกว่าวันละ ๕ บาทเสมอทุกวันไป ในระหว่างที่มีความผิดถาวรไม่จดทะเบียนนั้น

มาตรา ๓๒ บุคคลใดเป็นสมาชิกของสมาคมใดที่ไม่ได้จดทะเบียน ท่านว่าผู้นั้นมีความผิด ต้องระวางโทษปรับเงินไม่เกินกว่า ๕๐๐ บาท

บุคคลผู้ใดซึ่งเป็นผู้จัดการของสมาคมที่ไม่ได้จดทะเบียน ผู้นั้นก็มีความผิดต้องระวางโทษปรับเงินไม่เกินกว่า ๑๐๐๐ บาท หรือจำคุกไม่เกินกว่า ๖ เดือน หรือทั้งปรับและจำคุกด้วยทั้ง ๒ สถาน

มาตรา ๓๓ เมื่อรัฐบาลได้ประกาศให้สมาคมใดเลิกแล้ว ถ้าบุคคลใดฝ่าฝืนขึ้นเป็นสมาชิกของสมาคมนั้นอีกต่อไป ท่านว่าผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษปรับเงินไม่เกินกว่า ๑๐๐๐ บาท หรือจำคุกไม่เกินกว่า ๖ เดือน หรือทั้งปรับและจำคุกด้วยทั้ง ๒ สถาน

บุคคลผู้ใดยังคงเป็นผู้จัดการของสมาคมที่ได้ประกาศให้เลิกแล้ว ผู้นั้นก็มีความผิดต้องระวางโทษปรับเงินไม่เกินกว่า ๒๐๐๐ บาท หรือจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือทั้งปรับและจำคุกด้วยทั้ง ๒ สถาน

มาตรา ๓๔ ผู้ใดต้องคำพิพากษาให้ลงโทษ โดยได้กระทำผิดต่อพระราชบัญญัตินี้ซ้ำกันในระหว่าง ๑ ปี ท่านว่าผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษปรับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้เพิ่มขึ้นอีกเท่าหนึ่ง สำหรับความผิดครั้งก่อนและครั้งใหม่นั้น

มาตรา ๓๕ พระราชบัญญัติสมาคมนี้ ไม่ขัดกับการลงโทษผู้กระทำผิดถาวรเข้าอัยยี้ ตามกฎหมายลักษณะอาญามาตรา ๑๗๗ ถึง ๑๘๒

ว่าด้วยการรอเวลาใช้พระราชบัญญัติ

มาตรา ๓๖ สภาคณะนิติศาสตร์ซึ่งตั้งอยู่ก่อนวันตราพระราชบัญญัติสภาคณะนิติศาสตร์แล้ว อนุญาตให้เวลาแก่สภาคณะนิติศาสตร์ที่จะปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ได้ภายในกำหนด ๓ เดือน นับตั้งแต่วันที่ได้ประกาศพระราชบัญญัตินี้เป็นต้นไป

ว่าด้วยการรักษาพระราชบัญญัติ

มาตรา ๓๗ ให้เสนาบดีผู้ปกครองท้องที่ เป็นเจ้าหน้าที่รักษาพระราชบัญญัตินี้ และเป็นผู้มีอำนาจออกกฎข้อบังคับ เพื่อวางระเบียบการให้ดำเนินไปตามพระราชบัญญัติ และกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมจดทะเบียน ค่าขอตรวจจดทะเบียน และค่าคัดสำเนาหนังสือสำคัญต่าง ๆ เมื่อข้อบังคับแลอัตราค่าธรรมเนียมนั้นได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต และได้ประกาศในหนังสือพิมพ์ราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของพระราชบัญญัตินี้

ประกาศมาณวันที่ ๒๙ พฤษภาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ เป็นวันที่ ๑๒๙๖ ในรัชกาลปัตยุบันนี้ (พระราชบัญญัติและกฎข้อบังคับว่าด้วยสภาคณะนิติศาสตร์, ร.๖, น.๒/๒๖.)

สำนักหอสมุด